

Προς: Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Θέμα: Σχόλια περιβαλλοντικών οργανώσεων για το σχέδιο κ.υ.α. «Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες» και σχετική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

ΓΕΝΙΚΑ

Το κείμενο αυτό κατατίθεται από τις 10 περιβαλλοντικές οργανώσεις¹ που συνεκπροσωπούνται στο ΕΣΧΣΑΑ, στο πλαίσιο της συζήτησης για το σχέδιο κοινής υπουργικής απόφασης ειδικού χωροταξικού για τις υδατοκαλλιέργειες.

Σε γενικές γραμμές, το παρόν σχέδιο κυα εμφανίζει αρκετές βελτιώσεις σε σχέση με το σχέδιο που τέθηκε σε δημόσια διαδικτυακή διαβούλευση τον Απρίλιο και Μάιο 2011. Εμφανίζει όμως και αρκετά σημεία επί τα χείρω αλλαγών, αλλά και πολλά σημεία έντονου προβληματισμού που χρήζουν αντιμετώπισης.

Σίγουρα θετική είναι επίσης η απόφαση του Υπουργείου ΠΕΚΑ να αναλάβει την εκπόνηση της ΣΜΠΕ και να μην την αντιμετωπίσει ως υποχρέωση του συλλογικού φορέα των επιχειρήσεων υδατοκαλλιέργειας.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ της Κ.Υ.Α.

Αναγνωρίζουμε τη σημαντική συμμετοχή των υδατοκαλλιεργειών στην ελληνική οικονομία, και τον έντονο εξαγωγικό χαρακτήρα τους. Ο τρόπος ανάπτυξής τους όμως, συχνά τις φέρνει σε άμεση αντίθεση με άλλες παραγωγικές δραστηριότητες ενώ, τις περισσότερες φορές, αποβαίνουν εις βάρος της τοπικής ανάπτυξης.

Ειδικά η ιχθυοκαλλιέργεια, έτσι όπως ασκείται σήμερα, δεν αποτελεί λύση στην υπεραλίευση. Αντιθέτως την εντείνει, ενώ ταυτόχρονα προκαλεί σωρεία σοβαρών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Συγκεκριμένα, «είναι γνωστό ότι τα σαρκοβόρα είδη, όπως η τσιπούρα, το λαβράκι, ο σολομός και η γαρίδα χρειάζονται ιχθυάλευρα και ιχθυέλαια για να μεγαλώσουν. Τα ιχθυάλευρα και τα ιχθυέλαια όμως παράγονται από «άγρια» ψάρια, κατά κύριο λόγο από σαρδέλες, γαύρους και άλλα μικρά πελαγικά.

Για παράδειγμα, για να παραχθεί ένας τόνος σολομού απαιτούνται περίπου 2,7 με 3,5 τόνοι ψαριού. Από το 1985 ως το 1995 οι καλλιέργειες γαρίδας σε όλο τον κόσμο χρειάστηκαν 36 εκατομμύρια ψάρια για να παράξουν μοναχά 7,2 εκατομμύρια τόνους γαρίδας. Ανάλογη είναι και η κατάσταση για τις δικές μας τσιπούρες και τα λαβράκια. Κατά μέσο όρο, τα σαρκοβόρα ψάρια στις ιχθυοκαλλιέργειες χρειάζονται 2.5 με 5 φορές περισσότερη βιομάζα ψαριού στην τροφή τους από αυτή που τελικά παράγεται.»²

Στην Ελλάδα, οι περισσότερες περιβαλλοντικές οργανώσεις λαμβάνουν καταγγελίες πολιτών ή τοπικών φορέων για σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από λειτουργούσες μονάδες υδατοκαλλιέργειας σε πολλές περιοχές της χώρας. Αρκετές από αυτές τις καταγγελίες τεκμηριώνονται και με πορίσματα αυτοψιών τις αρμόδιες ελεγκτικές υπηρεσίες, καταδεικνύοντας τα σοβαρά προβλήματα που δημιουργούνται από επιχειρήσεις του κλάδου

¹ Αρκτούρος, Αρχέλων, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ, Δίκτυο Μεσόγειος SOS, ΜΟΜ-Εταιρία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας, Greenpeace και WWF Ελλάς

² Σχόλιο Greenpeace στη δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση επί του σχεδίου κ.υ.α. <http://www.opengov.gr/minenv/?c=9123>

των υδατοκαλλιέργειών που εμμένουν σε περιβαλλοντικά ολέθριες και συχνά παράνομες πρακτικές.

Η προτεινόμενη κ.υ.α αποτελεί την ευκαιρία να δοθεί οριστική λύση στη σύγκρουση των υδατοκαλλιέργειών με άλλες δραστηριότητες (όπως τουρισμός, αλιεία) ελαχιστοποιώντας ταυτόχρονα τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Μεταξύ άλλων, η χωροθέτηση των υδατοκαλλιέργειών πρέπει να πραγματοποιείται εκτός σημαντικών αλιευτικών πεδίων, περιοχών αναπαραγωγής ψαριών, στενών θαλάσσιων διαύλων επικοινωνίας κοκ.

Προτείνουμε ένα απλό και απολύτως ρεαλιστικό μέτρο: οι μονάδες υδατοκαλλιέργειας και οι αντίστοιχες περιοχές ανάπτυξής τους να χωροθετούνται σε ελάχιστη απόσταση 1 ναυτικού μιλίου από την ακτογραμμή σε συνδυασμό με ελάχιστο βάθος 50 μέτρων, ώστε να εξασφαλίζεται επαρκής ανανέωση των υδάτων. Ένα τέτοιο μέτρο μπορεί επιπλέον, σε σημαντικό βαθμό, να εξασφαλίσει την προστασία της θαλάσσιας βλάστησης η οποία – εκτός από προστατευτέα – είναι μεγάλης σημασίας για την υγιή κατάσταση των ιχθυοποθεμάτων και του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Δυστυχώς, στο προτεινόμενο κείμενο απουσιάζει κάποια τέτοια ρύθμιση (Άρθρο 7), ακόμα και ως σενάριο υπό εξέταση στο πλαίσιο της ΣΜΠΕ.

Ένα επιπλέον κρίσιμο πρόβλημα, το οποίο δεν επιλύεται από την κ.υ.α είναι αυτό των ξενικών ειδών, το οποίο κάλλιστα μπορεί να λυθεί με την αποκλειστική χρήση ιθαγενών ειδών στις υδατοκαλλιέργειες.

Τέλος, η προτεινόμενη κ.υ.α δεν εξασφαλίζει την καθόλα απαραίτητη εκπροσώπηση των τοπικών κοινωνιών και κυρίως των παράκτιων αλιέων στους Φορείς Διαχείρισης.

Συμπερασματικά, το σχέδιο κ.υ.α. δεν αποτελεί εγγύηση για περιβαλλοντικά βιώσιμο και ορθό χωροταξικό σχεδιασμό, αλλά απλά επικυρώνει μια πολιτική απεριόριστης ανάπτυξης μονάδων υδατοκαλλιέργειας, χωρίς σχεδόν κανένα περιορισμό.

ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

Άρθρο 2

Ενώ στους στόχους του ΕΠΧΣΑΑ περιλαμβάνεται και η «υποστήριξη της στροφής προς τη βιολογική υδατοκαλλιέργεια», από το περιεχόμενο της κ.υ.α. δεν προκύπτουν κατευθύνσεις και δράσεις και κίνητρα για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Άρθρο 5

Σύμφωνα με το άρθρο 5 (παρ. Δ) δεν αποκλείονται οι μονάδες υδατοκαλλιέργειας από περιοχές με ιδιαίτερη περιβαλλοντική ευαισθησία, ακόμη και σε προστατευόμενες περιοχές. Οι μονάδες μπορούν να χωροθετηθούν εντός των προστατευόμενων περιοχών, με "ειδικούς όρους και δεσμεύσεις ως προς τον τρόπο διαχείρισης αυτών".

Διαφωνούμε με το μέτρο αυτό και θεωρούμε ότι θα έχει εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες στο θαλάσσιο περιβάλλον και τους ανθρώπους που εξαρτώνται άμεσα από αυτό (ψαράδες, τοπικές κοινωνίες). Θεωρούμε εκ των ων ουκ άνευ, ότι το μέτρο της ελάχιστης απόστασης από την ακτογραμμή (1 ν.μ.) και του ελάχιστου βάθους (50 μέτρα) αποτελεί την ελάχιστη δέσμευση για τις προστατευόμενες περιοχές.

Θεωρούμε επίσης παραπλανητικό τον τίτλο της Κατηγορίας Α ως «Περιοχές ιδιαίτερα αναπτυγμένες που χρήζουν παρεμβάσεων βελτίωσης, εκσυγχρονισμού των μονάδων και των υποδομών, προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος». Η δημιουργία νέων μονάδων σε περιοχές αυτής της κατηγορίας θα έπρεπε εξ ορισμού να απαγορεύεται και ως στόχος θα

έπρεπε να προτάσσεται η περιβαλλοντική εξυγίανσή τους και ο αυστηρός περιβαλλοντικός έλεγχος όλων των υφιστάμενων μονάδων.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο αυτό (παρ. Ε), νησιωτικές δυσπρόσιτες περιοχές όπως βραχονησίδες, κρίνονται ως κατάλληλες για σημειακές χωροθετήσεις υδατοκαλλιεργειών. Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία και βιβλιογραφία, οι υδατοκαλλιεργείες μπορούν να αποτελέσουν απειλή για τα πουλιά. Δεδομένου ότι σήμερα υπάρχει έλλειψη πληροφορίας, προτείνεται η θεσμοθέτηση υποχρέωσης εκπόνησης ειδικής ορνιθολογικής μελέτης για την εγκατάσταση υδατοκαλλιεργειών εντός των μελλοντικών θαλάσσιων Ζωνών Ειδικής Προστασίας.

Τέλος, σε σχέση με το σχέδιο κυα που υποβλήθηκε σε διαδικτυακή δημόσια διαβούλευση, το παρόν σχέδιο προτείνει μειωμένες ελάχιστες αποστάσεις μεμονωμένων μονάδων από ΠΟΑΥ ή ΠΑΣΜ. Συγκεκριμένα, η απόσταση αυτή μειώνεται από τα 6 μίλια (περ. 11 χλμ) του σχεδίου κυα του Μαρτίου 2011, σε μόλις 2 χλμ. Θεωρούμε τη μείωση αυτή αδικαιολόγητη και ιδιαίτερα ευνοϊκή για την ανάπτυξη μεμονωμένων μονάδων, αλλά και την εκτός σχεδιασμού άτυπη επέκταση των ΠΟΑΥ και των ΠΑΣΜ.

Άρθρο 6

Όσον αφορά στη διαδικασία ίδρυσης αλλά και τη λειτουργία ΠΟΑΥ (παρ. Β), θεωρούμε ότι είναι απαραίτητη η εξασφάλιση συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών, οργανώσεων επαγγελματιών αλιέων, αρμόδιων υπηρεσιών και σχετικών ερευνητικών φορέων.

Αναφορικά με την παράγραφο ε) "Υποχρεώσεις Φορέων Διαχείρισης ΠΟΑΥ και μεμονωμένων επενδυτών" περί υδρανάπαυσης, θεωρούμε ότι τα μέτρα που προτείνονται είναι εξαιρετικά αδύναμα και δεν θα έχουν αποτέλεσμα, δεδομένου ότι δεν ορίζονται χρονικά διαστήματα μετακίνησης των κλωβών. Κατά την άποψή μας, η υδρανάπαυση πρέπει να αποτελεί υποχρέωση του φ.δ. και να ασκείται υποχρεωτικά σε κάθε ΠΟΑΥ, ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Άρθρο 7

Στο παρόν σχέδιο της κυα, προστέθηκε ότι τα κριτήρια χωροθέτησης μονάδων «συνεκτιμώνται κατά τη χωροθέτηση νέων εγκαταστάσεων υδατοκαλλιεργειών». Θεωρούμε απαραίτητο και αυτονόητο, τα κριτήρια και οι συμβατότητες χωροθέτησης να αφορούν και τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις υδατοκαλλιεργειών, όχι μόνο τις νέες.

Πιστεύουμε ότι είναι απολύτως αναγκαίο να διασφαλισθεί ότι η υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα δεν συγκρούεται με την παράκτια αλιεία που χρήζει ιδιαίτερης μέριμνας και προστασίας. Η πρόβλεψη ότι «Επειδή ο κάθε τύπος και μορφή υδατοκαλλιεργείας προσδιορίζει σε διαφορετικό βαθμό την ασφάλεια των εγκαταστάσεων και του ζωικού κεφαλαίου, θα πρέπει στα αιτήματα καθορισμού ΠΟΑΥ να υποβάλλονται σχετικά σχέδια όρων και προϋποθέσεων, συμβιβασμού των χρήσεων υδατοκαλλιεργείας και παράκτιας αλιείας» κρίνεται ανεπαρκής.

Είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί ότι δεν χωροθετούνται ΠΟΑΥ σε αλιευτικά πεδία, νηπιοτροφεία, περιοχές αναπαραγωγής και ενδιαίτησης ψαριών. Κρίνεται λοιπόν σκόπιμο στους γνωμοδοτούντες φορείς να συμπεριληφθούν και το Ινστιτούτο Αλιευτικής Έρευνας, το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών και ακαδημαϊκοί και ερευνητικοί φορείς, ως προς το σκέλος αυτό, αλλά και σχετικά με την ύπαρξη ή όχι λιβαδιών Ποσειδωνίας. Τονίζεται ότι το μέτρο που αφορά στην απαγόρευση εγκατάστασης των μονάδων υδατοκαλλιεργείας μόνο πάνω από οικοτόπους *Posidonia oceanica* που βρίσκονται εντός προστατευόμενων περιοχών του Ευρωπαϊκού Δικτύου NATURA 2000 είναι ανεπαρκές, εφόσον 60-80% αυτού του οικοτόπου δεν έχει χαρτογραφηθεί.

Προτείνουμε την απομάκρυνση των μεγάλων συγκεντρώσεων υδατοκαλλιεργειών από την ακτή και ειδικά τους κλειστούς κόλπους και τη χωροθέτησή τους βάσει των τοπικών συνθηκών (καιρού, θαλάσσιας κυκλοφορίας, ασφάλειας) που θα το επέτρεπαν. Το μέτρο έχει ήδη εφαρμοστεί σε Κύπρο και Τουρκία για περιβαλλοντικούς λόγους, αφού θεωρείται ότι προκαλεί τις λιγότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον, αλλά και για οικονομικούς λόγους, δεδομένης της έντονης χρήσης της παραθαλάσσιας ζώνης. Η εναλλακτική της απομάκρυνσης των μονάδων από την παράκτια ζώνη θεωρούμε πως πρέπει απαραίτητα να εκτιμηθεί δεόντως στο πλαίσιο της ΣΜΠΕ.

Ειδικότερα, θεωρούμε απαραίτητη την προσθήκη ελάχιστης απόστασης 1 ν.μ. από την ακτή σε συνδυασμό ελάχιστου βάθους 50 μέτρων για όλη την επικράτεια.

Θεωρούμε επιπλέον αδικαιολόγητη και απαράδεκτη την απαλοιφή του γενικού κριτηρίου της ελάχιστης απόστασης 1.000 μ. μεταξύ μονάδων βιολογικής και μη βιολογικής υδατοκαλλιέργειας.

Τέλος, πιστεύουμε ότι η μείωση της απόστασης μεταξύ ΠΟΑΥ από 18,5 περίπου χιλιόμετρα της куα που τέθηκε σε διαβούλευση, σε 3 χιλιόμετρα του παρόντος σχεδίου, θα επιβαρύνει το θαλάσσιο περιβάλλον.

Πίνακας 1

Κατ' αρχήν, δεν είναι σαφές εάν οι Κατηγορίες Περιοχών Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών του Πίνακα 1 προκρίνονται, ώστε στη συνέχεια να περάσουν από την προβλεπόμενη κατά το άρθ. 6 διαδικασία χαρακτηρισμού ΠΟΑΥ με π.δ. ή χαρακτηρίζονται ως τέτοιες με τη δημοσίευση της απόφασης στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Θεωρούμε δεδομένο ότι ισχύει η πρώτη περίπτωση, οπότε για την αποφυγή παρερμηνειών προτείνεται η προσθήκη σχετικής διευκρίνισης.

Αποτελεί σαφώς θετική εξέλιξη η μη συμπερίληψη της Μεσσηνίας στις ΠΟΑΥ, καθώς και η εξαίρεση του τόνου από τα εκτρεφόμενα είδη. Η χωροθέτηση νέων μονάδων πάχυνσης τόνου θα ήταν αντίθετη με τη διεθνή νομοθεσία που διέπει τη δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, μέχρι και το 2013, η Ελλάδα έχει δικαίωμα για πάχυνση 785 μετρικών τόνων ετησίως, στη μόνη φάρμα (στις Ν. Εχινάδες) που έχει άδεια να λειτουργήσει, με το συγκεκριμένο tonnage για αυτά τα έτη (ICCAT, Doc. No. PA2-601/2009).

Τέλος, θεωρητικά, αποτελεί θετική εξέλιξη η ένταξη περιοχών που είναι σαφώς επιβαρυνμένες από την υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα, όπως ο Πόρος, ο Νότιος Ευβοϊκός και ο Δυτικός Σαρωνικός, στην κατηγορία Α «Περιοχές ιδιαίτερα αναπτυγμένες που χρήζουν παρεμβάσεων βελτίωσης, εκσυγχρονισμού των μονάδων και των υποδομών, προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος». Πρέπει όμως να τονιστεί ότι στη σχετική περιγραφή της κατηγορίας (Άρθρο 5, Παρ. Α) δεν περιγράφεται κανένα μέτρο προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος, ενώ επιτρέπεται υπό ασαφείς όρους η ανάπτυξη νέων μονάδων. Θεωρούμε ότι με αυτόν τον τρόπο, δεν είναι δυνατή η περιβαλλοντική αποκατάσταση και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε επιβαρυνμένες περιοχές, ενώ αντιθέτως, δίνεται δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης.

Θεοδότα Νάντσου (tnantsou@wwf.gr),

Αναπληρωματικό μέλος ΕΣΧΣΑΑ

Εκπρόσωπος περιβαλλοντικών οργανώσεων Αρκτούρος, Αρχέλων, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ, Δίκτυο Μεσόγειος SOS, ΜΟm-Εταιρία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας, Greenpeace και WWF Ελλάς